

le – *principiile de la Riyagh*, adoptate prin Rezoluția 45/112 din 14 decembrie 1990.

7. *Regulile Națiunilor Unite pentru protecția minorilor privați de libertate*, adoptate prin Rezoluția 45/113, adoptată la Adunarea Generală a ONU la 14 decembrie 1990.

8. *Ansamblul de reguli minime ale Organizației Națiunilor Unite cu privire la administrarea justiției pentru minori (Regulile de la Beijing)*, aprobat prin Rezoluția nr. 40/33 din 29.11.95 la Sesiunea 96 a Plenarei Adunării Generale a ONU.

9. *Convenția pentru apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților fundamentale*, încheiată la Roma la 4 noiembrie 1950. Republica Moldova semnează această convenție la Strasbourg la 13 iulie 1995. În vigoare pentru Republica Moldova din 12 septembrie 1997. Publicată în „Tratate internaționale”, 1998, Chișinău, vol. I, p. 341 – 358.

10. Protocolul nr. 4 la Convenția pentru apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților fundamentale a fost semnat la Strasbourg la 16.IX.1963. Republica Moldova l-a semnat la 02.05.1996, l-a ratificat la 12.IX.1997. În vigoare din aceeași zi pentru țara noastră.

11. Purdă Nicolae. *Protecția drepturilor omului. Mecanisme interne și internaționale*. București: Editura Lumina Lex, 2001.

ÎNVINUITUL – SUBIECT AL PROCESULUI PENAL

Vasile ZAMFIR,
doctorand

1. Noțiunea și clasificarea participanților (subiecților) procesului penal

Procesul penal este o activitate complexă, a cărei realizare implică intervenția unor persoane obligate sau interesate să participe, în vederea rezolvării conflictului apărut prin săvârșirea infracțiunii [1]. Persoanele care cooperează în cadrul procesului penal, în vederea atingerii scopului acestuia, poartă denumirea de *participanți*.

Așa cum s-a subliniat în literatura juridică, noțiunea de participanți în procesul penal se deosebește de conținutul aceleiași noțiuni în dreptul penal [2]. În timp ce prin *participanți în dreptul penal* înțelegem numai persoanele fizice sau juridice care au conlucrat la săvârșirea aceleiași infracțiuni, prin *participanți în procesul penal* avem în vedere organele și persoanele chemate să contribuie la desfășurarea procesului penal. Suprapunând sferile celor două noțiuni, vom observa că participanții în sensul dreptului penal îi vom identifica în persoana unui singur subiect în sfera participanților la procesul penal, și anume în persoana învinuitului sau inculpatului.

Așa cum reiese din cele arătate mai sus [3], în sensul larg al noțiunii de participanți în procesul penal sînt înglobați toți subiecții oficiali sau particulari care, în mod efectiv, iau parte la activitățile ce se desfășoară în procesul penal. În acest sens, din categoria participanților fac parte: *organele judiciare, părțile, apărătorul și alte persoane*.

Este important de precizat că prezența participanților enunțați mai sus nu este întîlnită în orice proces penal, numărul participanților precum și complexitatea activităților pe care aceștia le desfășoară depinzînd de împrejurările concrete ale fiecărei cauze penale în parte.

În orice cauză penală, însă, vor fi prezenți anumiți participanți, și anume organele judiciare (toate sau numai o parte dintre acestea) [4], precum și învinuitul sau inculpatul.

Părțile sînt persoane fizice sau juridice care au drepturi și obligații ce izvorăsc în mod direct din exercitarea acțiunii penale și a acțiunii civile în cadrul procesului penal. Poziția părților este dată de cele două laturi ale procesului penal: latura penală și latura civilă. În latura penală îi vom găsi întotdeauna pe inculpat și partea vătămată în latura civilă – pe partea civilă și partea responsabilă civilmente. Ceea ce deosebește părțile de celelalte persoane participante la proces este faptul că ele au un interes propriu în rezolvarea cauzei penale și *pot efectua acte procesuale* alături de organele judiciare. Părțile în procesul penal pot fi:

A. Învinuitul (art. 23 și 229 Cod proc. pen.). Totalitatea activităților procedurale ce se desfășoară de către organele judiciare în cadrul procesului penal vizează fapta penală în vederea stabilirii adevărului, a identității făptuitorului și a vinovăției sau nevinovăției acestuia, urmînd ca în funcție de cele stabilite să se hotărască aplicarea sau neaplicarea unei sancțiuni.

uni penale celui în cauză. Cel care a săvârșit o infracțiune, aflînd în cursul, cît și în afara procesului penal, poate avea următoarele calități:

Făptuitorul – este persoana care a săvârșit o faptă și față de care se desfășoară o activitate procesuală, dar *fără ca urmărirea penală să fie începută*. Făptuitorul nu este parte în procesul penal. În vederea începerii urmăririi penale, organul de urmărire penală poate efectua acte premergătoare cu privire la făptuitor [5].

Învinuitul. Momentul inițial al fazei de urmărire penală și totodată a procesului penal este marcat de *rezoluție* sau *proces-verbal*. Dacă declanșarea urmăririi penale se face și *in personam*, din acel moment persoana care a încălcat legea penală (făptuitorul) devine învinuit.

Învinuitul este acea persoană față de care se efectuează urmărirea penală, iar această calitate subzistă cît timp nu a fost pusă în mișcare acțiunea penală împotriva sa.

Astfel, învinuitul:

- i) este subiect procesual;
- ii) nu este parte în proces;
- iii) are anumite drepturi și obligații conferite de lege;
- iv) are dreptul să dea declarații, să dovedească lipsa de temeinicie a probelor administrate, să aibă apărător, are obligație să suporte unele măsuri prevăzute de lege: reținerea, obligarea de a nu părăsi țara, localitatea, arestarea preventivă, măsuri de siguranță, asigurătorii.

Inculpatul (art. 23 Cod procedură penală) este persoana împotriva căreia s-a pus în mișcare acțiunea penală [6]. Este parte în procesul penal. Întreaga activitate procesuală se desfășoară în jurul faptei penale săvârșite de acesta. Inculpatul **are drepturi**, și anume:

- i) de a lua cunoștință de dosarul cauzei pe tot timpul judecății;

- ii) de a formula cereri, excepții, de a face concluzii;

- iii) de a primi odată cu citația și copie de pe actul de sesizare, dacă este arestat;

- iv) de a propune probe noi;

- vi) de a participa la judecată, de a arăta tot ceea ce știe despre fapta pentru care a fost trimis în judecată, de a pune întrebări coinculpaților;

- vii) de a adresa întrebări martorilor, experților, cu ocazia ascultării acestora;

- viii) de a i se acorda ultimul cuvânt;

- ix) de a folosi căile de atac.

Obligațiile inculpatului [7]:

- i) să se prezinte personal în fața organelor judiciare ori de câte ori este chemat;

- ii) să suporte măsurile de constrângere procesuală dispuse împotriva sa;

- iii) să respecte ordinea și solemnitatea ședinței de judecată.

Stingerea acțiunii penale duce la pierderea calității de inculpat.

Dacă acțiunea penală se stinge prin tragerea la răspundere penală a celui vinovat prin condamnarea definitivă a inculpatului, poziția procesuală de inculpat este înlocuită cu cea de condamnat.

Condamnatul nu este parte în proces, ci este subiect al unui raport juridic de drept execuțional. Este persoana cu privire la care a fost pronunțată o hotărîre judecătorească de condamnare rămasă definitivă în procesul penal.

B. Partea vătămată este prevăzută în art. 24 Cod de procedură penală ca „persoana care a suferit prin fapta penală o vătămare fizică, morală, materială dacă participă în procesul penal”.

Se face deosebire între *persoana vătămată* și *partea vătămată*. Este *parte vătămată* persoana vătămată care participă la procesul penal [8].

Dacă partea vătămată exercită și acțiunea civilă în cadrul procesului penal, ea capătă și calitatea de parte civilă. Nu are relevanță felul vătămării, nici calificarea dată faptei sau forma în care fapta a fost săvârșită, ci este suficient să se constate o vătămare care să fie generată de o infracțiune și persoana vătămată să-și manifeste voința de a participa în procesul penal.

Dacă persoana vătămată nu se constituie parte civilă sau nu participă la proces ca parte vătămată, ea poate fi ascultată ca martor (art. 82 Cod procedură penală). În caz contrar, ea nu poate fi ascultată ca martor. În situația în care a fost totuși audiată, respectîndu-se formele cerute pentru ascultarea martorilor (depunînd jurămîntul), declarația devine un mijloc de probă și poate servi la aflarea adevărului în măsura în care se coroborează cu celelalte probe din dosar. În legătură cu acest ultim aspect, nu împărtășim punctul de vedere exprimat în soluțiile unor instanțe judecătorești [9], care consideră că declarația dată de partea vătămată în condițiile arătate mai sus (cu depunerea jurămîntului) nu are nicio forță probantă. A fi de acord cu o asemenea soluție ar însemna să nesocotim dispozițiile art. 64 Cod proc. pen., care enumeră între mijloacele de probă și declarația părții vătămate, precum și dispozițiile art. 75 din același cod, unde se arată că declarațiile tuturor părților din procesul penal pot servi la aflarea adevărului în măsura în care se coroborează cu alte probe [10]. Organul de urmărire penală și instanța are obligația să cheme spre a fi ascultată persoana care a suferit o vătămare prin infracțiune.

Înainte de a fi ascultată, persoanei vătămate i se pune în vedere că poate participa în proces ca parte vătămată, iar dacă a suferit o pagu-

bă materială sau o daună morală, se poate constitui parte civilă [11].

Totodată, i se atrage atenția că declarația de participare în proces *ca parte vătămată* sau *de constituire ca parte civilă* se poate face în tot cursul urmăririi penale, iar în fața primei instanțe de judecată – pînă la citirea actului de sesizare (rechizitoriu, plîngere prealabilă).

Partea vătămată își exercită un drept procesual și numai în latura penală a cauzei. În caz de deces ea nu poate fi înlocuit; fiind un drept personal, acesta se stinge odată cu titularul său. În situația în care calitatea de parte vătămată încetează prin renunțare, acțiunea penală va fi exercitată în continuare de procuror ca titular principal al acestui drept, dacă nu există vreo situație din cele prevăzute de art. 10 Cod proc. pen.

C. Partea civilă [12] este persoana care exercită acțiunea civilă în cardul procesului penal, solicitînd daune interese materiale și/sau morale învinutului, inculpatului ori părții responsabile civilmente. În cursul procesului penal, partea civilă are drepturi și obligații procesuale, dintre care enumerăm:

i) dreptul de a asista persoana sau prin apărător la efectuarea oricărui act de urmărire penală;

ii) dreptul de a da declarații, de a formula cereri, ridica excepții, depune memorii;

iii) dreptul de a formula plîngere împotriva actelor de urmărire penală;

iv) dreptul de a propune administrarea de probe în susținerea pretenției civile;

v) dreptul de a lua cunoștință de actele dosarului în cursul judecării;

vi) dreptul de a formula căi de atac împotriva hotărîrilor judecătorești atât pe latura civilă, cît și pe latura penală a cauzei;

vii) obligația de a se prezenta

personal la chemarea instanței și de a păstra ordinea și solemnitatea ședinței de judecată;

viii) obligația de a exercita cu bună credință, drepturile procesuale conferite de lege.

D. Partea responsabilă civilmente are în procesul penal aceeași poziție ca și inculpatul, fiind subiect pasiv al acțiunii civile și poate fi obligată la plata despăgubirilor numai pentru daunele provocate de fapta penală respectivă, nu și pentru alte obligații ale inculpatului (de ex., plata unei pensii de întreținere) [13]. Calitatea de parte responsabilă civilmente o pot avea atât persoanele fizice cît și persoanele juridice, însă nu orice persoană poate fi chemată în procesul penal să răspundă civil pentru prejudiciile materiale cauzate prin infracțiunile săvîrșite de învinuit/inculpat, ci numai acele persoane la care se referă art. 1000 Cod civil și Legea nr. 22/1969:

i) părinții pentru faptele ilicite săvîrșite de copiii lor minori;

ii) comitenții pentru prejudiciile cauzate de prepușii lor în funcțiile încredințate;

iii) institutorii și meșteșugarii pentru prejudiciile cauzate de elevii și ucenicii aflați sub supravegherea lor;

iv) persoanele care îndeplinesc funcții de conducere, precum și orice alte persoane care s-au făcut vinovate de angajarea, trecerea sau menținerea în funcție a unui gestionar, fără respectarea condițiilor legale de vîrstă, studii și stagiu, precum și a dispozițiilor referitoare la antecedentele penale ale acestuia;

v) persoanelor privitor la care s-a constatat, printr-o hotărîre judecătorească, faptul că au dobîndit de la un gestionar bunuri sustrate de acesta din avutul public și că le-au dobîndit în afara obligații-

lor de serviciu ale gestionarului, cunoscînd că acesta gestionează astfel de bunuri;

vi) persoanele care au constituit o garanție pentru gestionar.

Introducerea în procesul penal a persoanei responsabile civilmente poate avea loc, la cerere sau din oficiu, fie în cursul urmăririi penale, fie în fața instanței de judecată pînă la citirea actului de sesizare [14].

2. Aspecte referitoare la psihologia învinutului sau inculpatului

Mecanismele psihologice caracteristice făptuitorului sînt apreciate a fi mult mai complexe decît cele specifice martorilor și cuprind trei etape esențiale [15]:

1. *Etapa conturării laturii subiective a infracțiunii* este concepută activitatea infracțională [16], în cazul săvîrșirii infracțiunilor cu intenție.

2. *Etapa desfășurării activității infracționale*, căreia îi corespund două faze: faza actelor pregătitoare și faza actelor de executare.

3. *Etapa postinfracțională* dominată de procese psihice determinate de teama firească privind identificarea sa ca autor al faptei. Teamă din această etapă motivează un comportament anormal al făptuitorului, ce rezultă din plecarea precipitată de la locul faptei, comportament care nu-l caracterizează, dispariția de la domiciliu, crearea unor alibiuri, simularea sau chiar săvîrșirea unor alte infracțiuni de pericol social mai redus, incendierea locului faptei, revenirea la locul faptei (specifică în cazul accidentelor de circulație în care au rezultat victime și autorul a părăsit locul faptei, în cazul incendiilor ș.a.), contradicțiile din declarațiile anterioare pe care le dau, dorința de revenire asupra unor declarații ș.a.

După identificarea făptuitorului, în momentul ascultării sale, în cele mai multe cazuri acesta va încerca să simuleze, să disimuleze, să mintă, manifestări determinate de mecanisme psihologice ce vor trebui să fie depistate de către anchetatori. Pot fi astfel depistate:

a) *Stări de emoție*, aparent mai reduse la infractorii recidiviști.

Organul judiciar va trebui să țină seama de emoțiile firești ce stăpânesc și persoanele de bună credință, care vin pentru prima dată sau foarte rar în contact cu astfel de organe.

b) *Accelerarea și dereglarea ritmului respirației, dereglarea vocii, scăderea salivăției, sudoarea temporală, latență în răspunsuri*.

c) *Creșterea presiunii sangvine* (observabilă la tîmple sau în zona carotidei) și *accelerarea bătăilor inimii*, însoțite de congestionare sau paloare.

d) *Contractarea mușchilor scheletici* (înțepenirea de frică sau, dimpotrivă, manifestări de agitație). Acestea vor duce la modificarea timpilor de reacție, spontaneitate sau lentoare.

Anchetatorul trebuie să aibă în vedere că aceste simptome sînt determinate de starea de emotivitate și nu întotdeauna de starea de vinovăție.

Trecerea de la știința psihologică și medicală la arta anchetei judiciare se realizează datorită personalității anchetatorului, observator și investigator fin care prin intuiție profesională și rutină, trebuie să interpreteze toate manifestările persoanei ascultate.

La ascultarea învinuitului sau inculpatului, apar de regulă și manifestări de *încercări de simulare sau disimulare*, ce pot fi depistate de către anchetator prin experiența sa îndelungată și prin o bună pregătire profesională, dar și prin

folosirea unor tehnici speciale de biodetecție.

În cazul infractorilor minori, pot fi întîlnite și manifestări de exagerare, bravadă, imitare a unor infractori celebri, cu care încearcă să se asemene.

În cazul bolnavilor psihici, aceștia nu pot fi catalogați ca delincvenți, întrucît sînt lipsiți de calitatea umană de a fi liberi, adică de a cunoaște, de a înțelege, de a-și însuși integral semnificația socială a faptelor și de a anticipa consecințele lor. Ei se pot manifesta delictual, dar pentru ei realizarea este alterată. Alienatul exclude considerarea lui ca delincvent.

În concluzie, putem spune că a neglija caracteristicile ce țin de persoana umană înseamnă depersonalizarea întregului proces judiciar.

3. Garanțiile și asigurarea dreptului învinuitului la apărare

Procesul penal se desfășoară pe baza principiilor aflării adevărului, a egalității persoanelor în fața legii, a egalității armelor și prezumției de nevinovăție. Pentru a combate elementele care alcătuiesc și compun funcția de învinuire privită în ansamblul său, se impune în mod necesar ca pe parcursul procesului penal să se exercite funcția de apărare [17].

Potrivit unei opinii mai vechi, în literatură [18] principiul egalității părților și propriu-zis principiul egalității între acuzare și apărare a fost considerat „ca o cerință și o garanție pentru echilibrul dintre interesele individului și cele ale societății, pentru armonizarea și salvagardarea acestor interese, ceea ce constituie un interes public, o necesitate pentru realizarea justiției penale”. Egalitatea părților se realizează și prin acordarea dreptului la un apărător fiecărei părți

în cadrul procesului penal. Pentru ca inculpatul să nu fie surprins și să declare împotriva sa, autoacuzându-se și înlesnind astfel sarcina acuzării, acesta are dreptul, înainte de a i se lua prima declarație, de a fi încunoștințat despre dreptul de a fi asistat de un apărător, aceasta consemnându-se într-un proces-verbal de ascultare. În situațiile expres prevăzute de lege, organele judiciare au obligația de a lua măsuri pentru asigurarea asistenței juridice a învinuitului sau inculpatului, dacă acesta nu are apărător ales [19].

Întinderea drepturilor procesuale ale apărătorului se diferențiază în funcție de faza procesuală în care se află cauza penală [20]. Drepturile apărătorului în cursul urmăririi penale sînt expres prevăzute în art. 172 Cod proc. pen. Potrivit acestui text, apărătorul învinuitului sau inculpatului are dreptul să asiste la efectuarea oricărui act de urmărire penală care implică audierea sau prezența învinuitului sau inculpatului căruia îi asigură apărarea și poate formula cereri și depune memorii. Lipsa apărătorului nu împiedică efectuarea actului de urmărire penală, dacă există dovada că apărătorul a fost încunoștințat de data și ora efectuării actului.

Este fondată cererea de amînare a cauzei în vederea angajării unui apărător, formulată de apelantul-inculpat, la primul termen de judecată. Respingerea cererii, când prezența apărătorului este obligatorie, cu motivarea că apelantul a avut suficient timp pentru angajarea unui avocat, precum și judecarea cauzei cu desemnarea unui apărător din oficiu echivalează cu o judecată în lipsa apărătorului, încălcându-se dispozițiile art. 171 alin. 1 și alin. 2 Cod proc. pen., caz de casare prevăzut de

art. 385 alin. 1 pct. 6 Cod proc. Pen. [21].

Semnătura unei persoane, în calitate de apărător, pe declarația luată cu ocazia arestării, fără a avea delegație de apărător la dosar și asistarea ulterioară, cu ocazia prezentării materialului de urmărire penală, de către o altă persoană, avocat desemnat din oficiu, cu delegație depusă la dosar, nu satisface cerințele asigurării dreptului la apărare în tot cursul procesului penal, existând îndoiala cu privire la apărarea efectivă și reală la data ascultării inculpatului, în lipsa unor dovezi certe că acestuia i-a fost asigurat și respectat dreptul la apărare. În acest sens, se reține că la dosar nu există adresa organului de urmărire penală, prin care se cere baroului desemnarea unui apărător din oficiu pentru inculpat, și nici delegația unui asemenea apărător sau orice altă dovadă de desemnare a unui avocat pentru a-l asista pe inculpat la luarea primei declarații, cu ocazia arestării [22].

Persoana reținută sau arestată are dreptul să ia contact cu apărătorul, asigurându-i-se confidențialitatea convorbirilor [23].

În ce privește asistența [24] celorlate părți, apărătorul părții vătămate, al părții civile și al părții responsabile civilmente are dreptul să asiste la efectuarea oricărui act de urmărire penală, care implică audierea sau prezența părții căreia îi asigură apărarea și poate formula cereri și depune memorii. Reprezentarea poate fi:

i) *legală*, când o persoană, în temeiul legii, reprezintă în fața organelor judiciare persoanele vătămate, lipsite de capacitate de exercițiu ori cu capacitate de exercițiu restrânsă (de pildă, părinții sau tutorele pentru persoana vătămată minoră, curatorul pentru cea pusă

sub curatelă) sau persoanele juridice (de ex., administratorul care are puteri de reprezentare) care participă în procesul penal ca părți vătămate, părți civile sau părți responsabile civilmente; reprezentantul legal poate introduce plîngere prealabilă în numele persoanei vătămate pe care o reprezintă, o poate retrage sau se poate împăca cu făptuitorul în condițiile legii;

ii) *convențională*, când o persoană, în temeiul unei convenții, reprezintă o parte în procesul penal; mandatul de reprezentare trebuie să fie special.

În concluzie, vom putea defini funcția de apărare ca fiind acea activitate procesuală ce are ca obiect promovarea și exercițiul dreptului de apărare – drept recunoscut învinutului, inculpatului și oricărei alte părți din procesul penal – de către ele însele ori prin beneficierea de asistența juridică a altor persoane, de instanța de judecată și de organele de urmărire penală, în toate fazele procesului penal, realizându-se astfel o egalitate de mijloace necesare funcției de judecată prin armonizarea intereselor de apărare a societății cu drepturile și interesele individului [25].

4. Corelarea dreptului învinutului la apărare cu principiul prezumției nevinovăției

În conformitate cu art. 66 alin. 1 Cod de procedură penală, învinutul sau inculpatul nu este obligat să-și probeze nevinovăția. Pînă la dovedirea vinovăției de către organele judiciare, învinutul sau inculpatul are dreptul să probeze lipsa lor de temeinicie. Prezumția de nevinovăție a apărut ca o regulă în procesul penal modern, fiind prevăzută pentru prima dată în legislațiile de la sfîrșitul secolului al XVIII-lea (legislația SUA, Decla-

rația franceză a Drepturilor Omului și Cetățenilor din 1789) [26].

În perioada contemporană, această prezumție a dobîndit caracter de principiu, prin consacrarea ei în Declarația Universală a Drepturilor Omului din 1948 (art. 11), fiind preluată și de Convenția Europeană a Drepturilor Omului, intrată în vigoare în iunie 1994, în art. 6 (ratificată de România prin Legea nr. 30/1994) și de art. 23 alin. 11 din Constituția României. Potrivit principiului „*actori incumbit probatio*”, cel care acuză are obligația dovedirii învinuirii aduse. Așadar, persoana acuzată nu are obligația dovedirii nevinovăției sale, întrucît chiar legea îl prezumă în această ipostază, însă are dreptul combaterii tuturor acuzațiilor aduse. Prezumția de nevinovăție nu este o prezumție absolută [27], ci una relativă, putînd fi răsturnată prin probe certe de vinovăție.

Odată ce vinovăția unei persoane a fost stabilită cu privire la săvîrșirea unei infracțiuni, prezumția de nevinovăție nu își găsește aplicarea în raport cu aprecierile formulate în hotărîrea instanței, cu excepția situației în care sînt de asemenea natură și într-un asemenea grad, încît aduc o nouă acuzație penală în sensul autonom prevăzut de Convenția Europeană.

Prezumția de nevinovăție constituie:

a) *o regulă de probă*. După pronunțarea unei hotărîri definitive de achitare, nevinovăția este stabilită cu efecte *erga omnes*. Hotărîrea de condamnare trebuie să se bazeze pe probe certe de vinovăție, iar în caz de îndoială ce nu poate fi înlăturată prin probe, trebuie să se pronunțe o soluție de achitare.

Potrivit regulii „*in dubio pro reo*”, dacă în cursul procesului pe-

nal o împrejurare provoacă îndoială cu privire la existența ei, dacă poate fi explicată și ca neexistentă și ca existentă, acea împrejurare nu este reținută dacă este defavorabilă inculpatului.

Îndoiala este echivalentă cu lipsa totală de probe și trebuie să ducă la absolvirea învinutului sau inculpatului. Imposibilitatea administrării altor probe trebuie să fie deplină și obiectivă, nu legată de lipsa unor posibilități materiale, de lipsa de cunoștințe ale unui expert sau de necesitatea încadrării soluționării unei cauze într-un anumit termen.

În ceea ce privește îndoiala unui judecător asupra unei chestiuni de drept, nici aceasta nu poate fi legată de aplicabilitatea regulii în discuție, deoarece nu se referă la evaluarea unei probe.

b) *o regulă de fond*, ce reprezintă un veritabil drept subiectiv al învinutului sau inculpatului care trebuie respectat de toate persoanele (atât de legiuitor, cât și de organele judiciare sau de terți) și care trebuie protejat. Opiniile și informațiile care privesc proceduri penale în curs nu ar trebui să fie comunicate sau difuzate prin mass-media, decât dacă aceasta nu aduce atingere prezumției de nevinovăție a acuzatului.

În vederea respectării prezumției de nevinovăție, art. 82 alin. 6 din Legea nr. 275 / 2006 prevede că persoanele reținute sau arestate preventiv poartă ținută civilă. Această măsură este necesară pentru a se evita orice eventuală asociere a acestora cu persoanele condamnate, care pot purta o anumită uniformă a penitenciarului în care sînt deținuți [28].

Referințe bibliografice

1. Vintilă Dongoroz, Siegfried Kahane, George Antoniu, Constantin Bulai, Nicoleta Iliescu, Rodica Stănoiu. *Explicații teoretice ale Codului de procedură român. Partea generală*. Vol. I., București, Ed. Academiei 1975, p. 83.
2. Nicolae Volonciu. *Drept procesual penal*. București: Editura Didactică și Pedagogică, 1972, p. 75.
3. Neagu Ion. *Tratat de drept procesual penal. Partea generală*. Ediția a 4-a. București: Editura Global Lex, 2007, p. 116.
4. În procesele penale cu formă tipică vom întâlni atât organele de cercetare penală și ale parchetului, cât și instanțele judecătorești. În procesele penale cu formă atipică vom întâlni numai instanțele judecătorești, respectiv procurorul.
5. Udrioiu Mihail. *Procedură penală. Partea generală. Partea specială*. București: Ed. C.H. Beck, 2010, p. 21.
6. Neagu Ion. *Drept procesual penal. Partea generală. Tratat*. Editura Global Lex, 2007, p. 163.
7. Neagu Ion. *Op.cit.*, p. 171.
8. Anca Lelia Lorincz. *Drept procesual penal*. Editura Universul Juridic, 2008.
9. T. Jj. Timiș. *Drept penal*, nr.657/1971. În: Vasile Papadopol, Mihai Popovici. *Repertoriu alfabetic de practică judiciară în materie penală pe anii 1969-1975*. București: Ed. Științifică și Enciclopedică 1977, p. 277.
10. Vintilă Dongoroz. *Op. cit.*, p. 91.
11. Camelia Șerban Morăreanu. *Drept procesual penal*. Editura Hamangiu, 2009.
12. Mihail Udrioiu. *Op. cit.*, p. 23.
13. Ion Neagu. *Op. cit.*, p. 178.
14. Magdalena Iordache. *Judecata în primă instanță în procesul penal*. Editura Hamangiu, 2008.
15. Emilian Stancu. *Tratat de criminalistică*. București: Ed. Universul Juridic, 2002, p. 122.
16. Constantin Mitrache. *Drept penal. Partea generală*. TUB, 1993,

p. 176; Constantin Bulai. *Drept penal român. Partea generală*. Vol. 1. București: Ed. Șansa, 1992, p. 164.

17. Maria Angela Tatu. *Funcția de învinuire în procesul penal*. Cluj-Napoca: Ed. Risoprint, 2009, p. 13.

18. Donna Gomien. *Introducere în Convenția Europeană a Drepturilor Omului*. București: Ed. All, 1993, p. 46-47.

19. Maria Angela Tatu. *Op. cit.* p. 16.

20. Gr. Theodoru. *Drept procesul penal. Partea generală*. Iași: Ed. Cugetarea, 1996, p. 182.

21. CSJ, secția penală, decizia nr. 1122 / 2002, www.legalis.ro

22. CSJ, secția penală, decizia nr. 737 / 1997, www.legalis.ro

23. Maria Angela Tatu. *Op.cit.*, p. 22.

24. Maria Angela Tatu. *Op.cit.*, p. 23.

25. Maria Angela Tatu. *Op.cit.*, p. 23.

26. Ion Neagu. *Op.cit.*, p. 78.

27. Mihail Udrioiu. *Op.cit.*, p. 10.

28. Mihail Udrioiu. *Op.cit.*, p. 11.